Угорщина як політичний і гуманітарний союзник Росії: гібридна підривна стратегія на Закарпатті

Віктор БЕДЬ,
НДІ стратегічних та політико-правових досліджень
Карпатського університету імені Августина Волошина

Вступ

У той час як Україна чинить опір повномасштабній агресії Російської Федерації й ціною життів найкращих синів і дочок захищає не лише власну державу, а й Європейський Союз від навали рашистів, інша сусідня держава — Угорщина, попри статус члена ЄС, дедалі активніше реалізує підривну зовнішньополітичну стратегію, прикриваючись риторикою «захисту прав угорської меншини» на Закарпатті. Режим Віктора Орбана, спираючись на підконтрольні партійні та громадські структури в Закарпатській області, системно підігрує інформаційній війні Кремля, сприяє розпалюванню етнополітичної напруги, підриває внутрішню єдність України та гальмує її інтеграцію до Європейського Союзу.

І. Фальшиві провокації Будапешта

Одним із останніх прикладів угорських інформаційних провокацій є свідоме поширення дезінформації про нібито заборону діяльності громадської організації «Товариство угорської культури Закарпаття» (ТУКЗ/КМКС) в Україні. 28 травня 2025 року міністр закордонних справ Угорщини Петер Сійярто публічно звинуватив Україну в «утисках угорської меншини» на Закарпатті, заявивши про нібито «заборону» ТУКЗ/КМКС — попри те, що жодного рішення про припинення чи заборону діяльності цієї організації з боку української держави не ухвалювалося і навіть не розглядалося. Цю дезінформаційну кампанію підтримали окремі угорські ЗМІ, а також представники правлячої партії «Фідес», очолюваної прем'єр-міністром Віктором Орбаном.

Насправді ж, громадську організацію ТУКЗ/КМКС офіційно не було заборонено: її державна реєстрація не скасована, а статут залишається

чинним. Ця неправда є навмисною провокацією з боку Будапешта і складовою ширшої інформаційної кампанії, покликаної викликати міжнародний резонанс, сформувати образ «переслідуваної меншини» та легітимізувати зовнішній політичний і дипломатичний тиск на українську державу.

Примітно, що сама громадська організація ТУКЗ/КМКС не спростувала цю неправдиву інформацію, фактично підігравши фейковому наративу. Така мовчазна підтримка дезінформації з боку Будапешта знижує рівень публічної відповідальності організації, а також ставить під сумнів її задекларовану аполітичність і неучасть у політичних кампаніях на користь угорської правлячої партії.

II. Політичні партії з угорським етнічним ядром

Натомість окремої політико-правової та безпекової уваги заслуговують не стільки угорські громадські організації, як, зокрема, ТУКЗ/КМКС, скільки дві політичні партії, що офіційно функціонують в Україні, проте мають органічний і сталий зв'язок з політичними структурами Угорщини, зокрема з промосковським урядом прем'єр-міністра Віктора Орбана. Йдеться про:

- ✓ «КМКС – Партію угорців України» (угорською: Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség – Ukrajnai Magyar Párt);
- ✓ «Демократичну партію угорців України» (угорською: Ukrajnai Magyarok Demokrata Pártja).

На відміну від громадських організацій, саме ці політичні партії, поряд з іншими, мають законне право брати участь у виборчих процесах, висувати кандидатів і формувати представницькі органи влади різного рівня. Саме через ці партії до органів місцевого самоврядування було проведено низку осіб, серед яких є й такі, що систематично просувають антиукраїнську політику, відкрито відстоюючи інтереси Будапешта всупереч державній політиці України. Серед таких фігур варто виокремити:

- Ласла Брензовича — депутата Закарпатської обласної ради, голову «КМКС – Партії угорців України» та водночас голову Товариства угорської культури Закарпаття (ТУКЗ/КМКС), який наразі підозрюється Службою безпеки України у вчиненні державної зради та переховується на території Угорщини;

- Ілдіку Орос — депутатку Закарпатської обласної ради, голову Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин цієї ради, президента Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, яка неодноразово здійснювала публічні антиукраїнські виступи, що викликали широкий суспільний резонанс і критику в українських експертних та патріотичних колах.

Обидві політичні партії, а саме «КМКС – Партія угорців України» (Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség – Ukrajnai Magyar Párt) та «Демократична партія угорців України» (Ukrajnai Magyarok Demokrata Pártja), були зареєстровані та продовжують функціонувати в Україні всупереч вимогам чинного українського законодавства.

Зокрема, їхня діяльність прямо суперечить:

- статті 36 Конституції України, відповідно до якої не допускається створення і діяльність політичних партій, якщо їхня програма або діяльність спрямовані на обмеження прав і свобод людини за ознаками раси, національного чи етнічного походження, — що фактично унеможливлює легальне функціонування партій, заснованих на етнічно-національному принципі членства чи політичного представництва;
- пункту 7 частини першої статті 5 Закону України «Про політичні партії в Україні», який прямо забороняє створення політичних партій, у статутах, програмних засадах або практичній діяльності яких міститься посягання на права і свободи людини, зокрема — на вільне і недискримінаційне право будь-якої особи бути членом політичної партії незалежно від її етнічного (етнічнонаціонального) походження.

Таким чином, етноцентричний характер згаданих партій — тобто їхня орієнтація на представлення виключно інтересів угорської національної меншини — не лише суперечить Конституції України та чинному законодавству, а й створює потенційні юридичні конфлікти, зокрема у частині порушення принципів політичної рівності та недискримінації. Такий підхід може сприяти формуванню умов для політичного сепаратизму на етнічному (етнічно-національному) підґрунті, що є особливо небезпечним в умовах воєнного стану та гібридної агресії з боку Російської Федерації. Крім того, це суперечить основоположним конституційним принципам єдності держави, громадянської рівності та рівного доступу громадян до участі в політичному житті незалежно від етнічного походження.

Фактично, ці партії є етнічнічними проектами з вузькою етнополітичною орієнтацією, спрямованими на реалізацію політичної і гуманітарної політики Угорщини в Україні. Вони відіграють роль політичного провідника Будапешта, зокрема:

- ведуть кампанії проти державної мовної політики;
- лобіюють ідею так званої «культурної автономії», яка де-факто включає елементи адміністративно-територіальної політичної автономії, що суперечить унітарному устрою України та створює ризики для її територіальної цілісності.
- формують у частини населення, зокрема серед громадян України угорського етнічного (етнічно-національного) походження, викривлений образ української держави та її органів влади як ворожих, чужих або репресивних щодо національних меншин.

III. Гібридне партнерство Орбана і Путіна

Політична та гуманітарна стратегія Угорщини щодо України дедалі більше набуває ознак координованої гібридної тактики, яка за структурою, методами та риторикою істотно перегукується з гібридною війною, що її веде Російська Федерація. У поведінці офіційного Будапешта простежуються такі паралелі з кремлівською практикою:

- в обох випадках етнічне питання використовується як інструмент втручання у внутрішні справи України;
- пропагандистські наративи про «утиски», «дискримінацію» та навіть «фашизм» — практично ідентичні за формою і змістом;
- і Росія, і Угорщина підтримують власні локальні структури впливу на території України, які лояльні до зовнішніх політичних центрів;
- Будапешт, подібно до Кремля, системно дискредитує українське законодавство, особливо у сфері мовної політики та освіти, і намагається тиснути на Європейський Союз у формуванні його політики щодо України.

IV. Рекомендації щодо державної політики протидії підривній діяльності угорських структур та їхніх зовнішніх кураторів

З огляду на викладені факти, в умовах повномасштабної війни Російської

Федерації проти України, а також на тлі зростаючої гібридної активності уряду Угорщини на чолі з промосковським прем'єр-міністром Віктором Орбаном в українському політичному, гуманітарному, інформаційному просторі та на міжнародному рівні, виникає об'єктивна потреба в оновленні та посиленні державної політики протидії підривним проявам, що здійснюються під прикриттям нібито «захисту угорської національної меншини», права якої в Україні не порушуються і гарантуються в межах Конституції та чинного законодавства. Зокрема, вимагають комплексного реагування випадки координації діяльності окремих політичних партій, громадських організацій і публічних осіб з інтересами іноземної держави, що діє не на користь територіальної цілісності, суверенітету та конституційного ладу України.

У цьому контексті пропонується:

- ✓ Ініціювати правову оцінку діяльності політичних партій «КМКС –Партія угорців України» та «Демократична партія угорців України» як таких, що супер ечать Конституції України (статті 5, 36, 37) та Закону України «Про політичні партії в Україні» (стаття 5, пункт 7, частина перша), з подальшим переглядом правомірності їхньої державної реєстрації у встановленому законодавством порядку.

- ✓ Оприлюднити офіційне державне роз'яснення щодо статусу громадської організації ТУКЗ/КМКС, підтвердивши, що її діяльність не заборонена, її статутна реєстрація залишається чинною, а заяви про її «ліквідацію» або «заборону» є дезінформаційною кампанією з боку уряду Угорщини. Така публічна позиція має зняти спекуляції, посилити довіру до української державної політики у сфері прав меншин та зменшити вплив зовнішніх маніпуляцій на міжнародну аудиторію.

- ✓ Запровадити постійний і системний державний моніторинг за діяльністю політичних, громадських, освітніх, медійних та інших структур, які прямо чи опосередковано координуються або фінансуються урядом Угорщини чи афілійованими з ним особами. У випадках виявлення ознак підривної діяльності — ініціювати відповідні юридичні процедури (в тому числі за статтями Кримінального кодексу України: державна зрада, посягання на територіальну цілісність, колабораціонізм, втручання в діяльність органів державної влади тощо).

- ✓ Посилити публічно-дипломатичну комунікацію України на міжнародному рівні, зокрема через Міністерство закордонних справ України, дипломатичні представництва, парламентську дипломатію, інститути громадської дипломатії та інформаційні платформи. Необхідно системно інформувати міжнародну спільноту про реальний стан справ — з підкресленням того, що Україна неухильно гарантує права національних меншин відповідно до Конституції та міжнародних зобов'язань, однак не допускає використання цього питання для політичного шантажу, втручання у внутрішні справи або формування каналів зовнішнього впливу на українське суспільство.

- ✓ Передбачити на рівні профільних державних стратегій (зокрема у сфері національної безпеки, євроінтеграції, гуманітарної політики та інформаційної безпеки) положення, що унеможливлюють легітимацію чи толерування політичних партій та організацій, чия діяльність має виразний етноцентричний, сепаратистський або підривний характер, навіть якщо вона формально подається як «захист культурної ідентичності» або «просування національних інтересів» окремої меншини.

V. Заключне слово

Угорщина поступово трансформувала свою гуманітарну присутність на Закарпатті у плацдарм для системного інформаційно-політичного втручання у внутрішні справи України. Партії, організації та окремі публічні діячі, які діють під зовнішнім політичним і фінансовим керівництвом, не можуть користуватися імунітетом «культурної» чи «освітньої» організації, якщо насправді реалізують зовнішньополітичні інтереси іншої держави — Угорщини, яка, у свою чергу, підтримує країну-агресора, Російську Федерацію, у її гібридній і військовій війні проти України.

Україна має всі конституційні, правові та моральні підстави для того, щоб дати рішучу, виважену та правову відповідь на таку підривну діяльність — як на передовій, так і в тилу. Це — не лише питання безпеки Закарпаття як однієї з прикордонних українських областей, а питання захисту державного суверенітету, національної єдності, територіальної цілісності та незалежності України. І саме ці цінності сьогодні захищаються ціною життів українських воїнів-захисників у російсько-українській війні, що триває з 2014 року.

Джерела

1. Конституція України. – Верховна Рада України. – Прийнята 28 червня 1996 року. – Офіційне інтернет-представництво: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 30.05.2025).
2. Закон України «Про політичні партії в Україні». – Верховна Рада України. – Прийнятий 5 квітня 2001 року, № 2365-III. – Офіційне інтернет-представництво: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14 (дата звернення: 30.05.2025).
3. Антиукраїнський виступ Ілдіко Орос. – м. Будапешт, 23 жовтня 2018 р. – YouTube-канал, відеозапис. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=ikGSvLAd5Gw (дата звернення: 30.05.2025).
4. На Закарпатті владні "ляльководи" тримають посаду першого заступника голови облради для звинуваченого в держзраді Брензовича. – Zakarpattya.net.ua, 18 листопада 2021 року. – Режим доступу: https://zakarpattya.net.ua/News/213578-Na-Zakarpatti-vladni-lialkovody-trymaiut-posadu-pershoho-zastupnyka-holovy-oblrady-dlia-zvynuvachenoho-v-derzhzradi-Brenzovycha (дата звернення: 30.05.2025).
5. HHRF – Звернення Ілдіки Орос до Президента України (02.08.2023). – Hungarian Human Rights Foundation (HHRF). – Режим доступу: https://hhrf.org/2023/08/02/ildiko-orosz-unspoken-speech-to-volodymyr-zelenskyy (дата звернення: 30.05.2025).
6. Karpatalja.ma – Текст звернення Ілдіки Орос до Президента України угорською мовою. – Kárpátalja.ma / Politic.karpat.in.ua, 2 серпня 2023 року. – Режим доступу: https://politic.karpat.in.ua/?p=86478&lang=hu (дата звернення: 30.05.2025).
7. Сійярто Петер. 27 травня 2025 р. Azonnali magyarázatot követelünk az ukrán kormánytól a kárpátaljai magyar közösséget képviselő és az ő jogaikért küzdő párt betiltásáról szóló médiaértesülések kapcsán!
   Руки геть від Товариства угорської культури Закарпаття!
   Вимагаємо негайних пояснень від українського уряду щодо повідомлень у ЗМІ про заборону партії, яка представляє угорську громаду Закарпаття та бореться за її права! – Офіційна сторінка у Facebook. – https://www.facebook.com/szijjarto.peter.official (дата звернення: 30.05.2025).
8. Реакція МЗС України на заяви Будапешта щодо "заборони угорської партії". – РБК-Україна, 27 травня 2025 року. – Режим доступу: https://www.rbc.ua/rus/news/siyyarto-zayaviv-zaboronu-ugorskoyi-partiyi-1748354667.html (дата звернення: 30.05.2025).